

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)

doi <https://doi.org/10.22067/pg.2022.74232.1123>

مقاله پژوهشی

تحلیل نقش حزب‌الله لبنان در اهداف منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر جنگ داخلی سوریه

جواد حمیدی راوری (دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی، دانشکده علوم انسانی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران)

dr.javad.hamidi.ravari@gmail.com

فرهاد حمزه (استادیار، گروه جغرافیا، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی مرکزی، تهران، ایران، نویسنده مسئول)

geofarhad77@yahoo.com

علی بیژنی (استادیار، گروه جغرافیا، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران)

bijani350@yahoo.com

صص ۷۱-۹۸

چکیده

همواره در طول تاریخ، جغرافیدانان سیاسی توجه ویژه‌ای به تأثیرات منطقه خاورمیانه بر قدرت‌های جهانی و تأثیرات بحران‌های خاورمیانه بر توازن قوا در سطوح منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای داشته‌اند و در طی سال‌های اخیر، بحران جنگ داخلی سوریه و تحولات ناشی از آن از جمله تحولاتی بوده است که این کشور را به اردوگاه تازه‌ای در راستای رقابت‌های استراتژیک تبدیل کرده است و پروژه بی‌ثبات‌سازی سوریه به واسطه تحركات غرب، به‌عنوان عامل در راستای تضعیف جبهه مقاومت و مهار منطقه‌ای ایران مطرح شد. از این رو بحران سوریه عرصه حضور بازیگران منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای منطقه خاورمیانه را فراهم آورد. حزب‌الله لبنان نیز که از متحدان جمهوری اسلامی ایران و جبهه مقاومت محسوب می‌شود، نقش پررنگی را در پیروزی جبهه مقاومت در تقابل با نیروهای مخالف رژیم سوریه ایفا نمود و در همین زمینه پژوهش حاضر با روش توصیفی-تحلیلی و کاربردی به تحلیل نقش حزب‌الله لبنان در اهداف منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر جنگ داخلی سوریه پرداخته است. پرسش اصلی پژوهش حاضر این مساله است که مهم‌ترین دستاوردهای حزب‌الله لبنان در جنگ داخلی سوریه چه بوده است و حزب‌الله لبنان در اهداف منطقه‌ای ایران چه نقشی را ایفا نموده است؟ نتایج نشان داد که دستاوردهای نظامی و راهبردی از مهم‌ترین دستاوردهای حزب‌الله لبنان در جنگ داخلی سوریه بوده است که در این راستا حزب‌الله لبنان توانسته است در اهداف منطقه‌ای ایران نقشی مؤثر ایفا نماید.

واژگان کلیدی: رقابت‌های استراتژیک، بحران، جنگ داخلی سوریه، حزب‌الله لبنان، جمهوری اسلامی ایران.

۱. مقدمه

همواره مناطق ژئوپلیتیک پیرامونی، نقشی ویژه در کسب و تأمین منافع و امنیت ملی کشورها ایفا می‌کند. (Hadipour et. Al, 2019) و همواره رخدادها و رویدادهای منطقه‌ای نیز بر ژئوپلیتیک کشورهای منطقه تأثیرگذار بوده و علاوه بر آن بر منافع امنیت ملی کشورها تأثیرگذار می‌باشد. یکی از بازیگران منطقه‌ای خاورمیانه که همواره تغییرات ژئوپلیتیکی بر ابعاد امنیت ملی آن تأثیرگذار بوده است، جمهوری ایران می‌باشد که بر اساس منافع خود در بحران‌های منطقه و محیط‌های پیرامونی نقش آفرینی نموده است. با این وجود، جمهوری اسلامی ایران ناگزیر با فهم راهبردی عمیق، مستمر و پویایی از آینده تحولات قلمروهای ژئوپلیتیکی پیرامونی خویش و تغییرات گسترده ژئوکالچر، ژئواستراتژیک و هیدروپلیتیک حوزه‌های پیرامونی، شرایط پیرامونی و کشف دلایل بروز تحولات و اتخاذ راهبردهای اساسی برای مقابله با این تحولات را به دقت دنبال می‌کند. از این منظر لبنان و سوریه به عنوان دو موقعیت استراتژیک ویژه در قلمرو ژئوپلیتیکی پیرامونی (حوزه شامات)، از اهمیت و جایگاه خاصی برخوردار است. در دوران معاصر و با پیروزی انقلاب اسلامی ایران این تفکر بازتولید شده است که بازپس‌گیری سرزمین‌های فلسطین اشغالی، جلوگیری از غارت ثروت کشورهای اسلامی و منابع آن‌ها، از جمله اهداف عینی محور و مشخص نیروهای مقاومت است؛ (Qasmi, 2017, 4). با تغییرات ژئوپلیتیکی خاورمیانه در سال ۲۰۱۰ و بهار عربی، فضای ژئوپلیتیکی این منطقه جغرافیایی با تغییراتی گسترده مواجه شد که یکی از مهم‌ترین آن بحران جنگ داخلی سوریه بوده است. بحران سوریه که از یک سری تظاهرات گسترده شکل گرفت به تدریج به درگیری‌های نظامی و درنهایت به نبردهای نیابتی میان قدرت‌های منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای منجر شد و به موجب آن اندیشمندان و کارشناسان همواره از بحران سوریه به عنوان یکی از مهم‌ترین حوادث تأثیرگذار در ژئوپلیتیک خاورمیانه و معادلات ژئوپلیتیکی جهان یاد می‌کنند. در خلال این بحران، دولت وقت سوریه (رژیم بشار اسد) جنگ داخلی را به عنوان اهداف کشورهای تروریستی منطقه و افراط‌گرایان اسلام‌گرا برشمرد (Heidman, 2013). پس از افزایش درگیری‌ها و جنگ داخلی در سوریه و روی کار آمدن گروهک تروریستی داعش و درنهایت پس از تسلط داعش بر مناطق ژئواستراتژیک و منابع اقتصادی سوریه (Abboud, 2016) و نگرانی قدرت‌های منطقه‌ای از جمله ایران به عنوان احتمال ایجاد بحران‌های ژئواستراتژیک و حضور کشورها و رژیم‌های حامی تروریست نظیر عربستان سعودی و رژیم صهیونیستی، افزایش تحرکات و قدرت‌یابی گروهک تروریستی داعش و تسلط بر منابع دو کشور سوریه و عراق، افزایش مداخلات سایر قدرت‌ها در جنگ داخلی سوریه را در پی داشت. همان‌طور که مشخص است بر اساس اصل ۹ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، دولت ایران باید از حاکمیت در برابر سایر کشورها و عدم تجزیه آن‌ها دفاع کند. همچنین از سویی دیگر، جمهوری اسلامی ایران با افزایش نفوذهای خود در منطقه به دنبال مقابله با هژمونی رژیم صهیونیستی و تضعیف جایگاه این کشور، مقابله با تغییر مرزهای سیاسی کشورها و همچنین مقابله بانفوذهای رژیم تروریستی آمریکا در معادلات ژئوپلیتیک

خاورمیانه می‌باشد. (Bazubandi, 2013, 14). جمهوری اسلامی به منظور نقش آفرینی در منطقه خاورمیانه خصوصاً در پی بحران سوریه، بر اساس نظریه ژئوپلیتیسین چینی (ژائوئینگ) عمل نموده است که به گفته ژائوئینگ همواره کشورها به منظور تأمین نیازهای امنیتی، اهداف استراتژیک و ارتقاء جایگاه منطقه‌ای خود با بازیگران غیردولتی اتحاد می‌بندند (Zhaoying and Khan, 2020). به همین منظور، در حال حاضر جمهوری اسلامی ایران و حزب الله لبنان، اتحادی را حفظ کرده‌اند که وارد چهارمین دهه تشکیلات سازمانی خود می‌شود و اتحاد حاضر که به همراه گروه‌های نیابتی ایران در منطقه نظیر فاطمیون افغانستان، زینیون پاکستان، الحشد الشعبی و کتائب اهل حق عراق، الحوثی یمن، حزب الله لبنان و دولت بشار اسد در سوریه جبهه مقاومت را تشکیل می‌دهند و این جنبش، تاکنون تحولات منطقه‌ای گسترده‌ای را در پی داشته است. همواره حزب الله لبنان در ابتدای تا سپس خود در لبنان، دو هدف اساسی داشته است که از آن جمله می‌توان به ایجاد یک کشور اسلامی دیگر در منطقه خاورمیانه و نابودی رژیم صهیونیستی و احیای کشور فلسطین اشاره کرد. (Kizilkaya, 2020)، علاوه بر آن در دهه‌های اخیر می‌توان همواره از نقش حزب الله به عنوان یک بخشی از توان‌های نظامی - سیاسی ایران در برابر رژیم صهیونیستی و آمریکا اشاره کرد (shaeri yazdi, 2020). در حالی که حزب الله لبنان در طی چهار دهه گذشته تحت فشار دائمی خارجی و همچنین توطئه‌های خارجی بوده است، اما همواره به موفقیت‌های گسترده‌ای در حوزه‌های سیاسی - نظامی منطقه خاورمیانه دست یافته است. از این رو جنگ داخلی سوریه، صحنه جدیدی را پیش روی جنبش حزب الله قرارداد و این گروه در جنگ داخلی سوریه دستاوردهای زیادی به دست آورد. به عنوان نمونه از نمونه‌های بارز مداخله‌های حزب الله لبنان در جریان جنگ داخلی سوریه می‌توان به نبرد القصیر، آزادسازی شهر حلب، پیروزی‌های پی در پی حزب الله لبنان در درگیری‌های دیرالزور (۲۰۱۴-۲۰۱۱)، پیروزی‌های حزب الله در شکست محاصره حمص از اشغال ارتش آزادی بخش سوریه و همچنین پیروزی‌های چشمگیر حزب الله در نبرد حلب در مقابل نیروهای ارتش تروریست آمریکایی، ترکیه و جبهه النصره اشاره کرد. با توجه دستاوردهای حزب الله لبنان در جنگ داخلی سوریه و نیز اهمیت جایگاه جمله حزب الله (به عنوان یکی از مهم‌ترین نیروهای نیابتی ایران) و تأثیرات آن بر تحولات ژئوپلیتیکی اخیر خاورمیانه، پژوهش حاضر در پی بررسی این مساله است که دستاوردهای نظامی حزب الله لبنان بر اهداف منطقه‌ای ایران شامل کدام مولفه‌ها می‌باشد و چه عواملی می‌تواند بر افزایش جایگاه حزب الله در اهداف منطقه‌ای ایران تأثیرگذار باشد؟

۲. مبانی نظری و الگوی تحلیل

با توجه به ضرورت تبیین مفاهیم در پژوهش، در این بخش ابتدا به تبیین مفاهیم اتحاد و منافع استراتژیک پرداخته می‌شود و سپس چارچوب نظری پژوهش، نظریه‌های اتحاد و ائتلاف از منظر نواقح گرایي تهاجمی و تدافعی مورد تبیین قرار خواهد گرفت. بارت و لوی در تعریف اتحاد، آن را نوعی رابطه رسمی یا غیررسمی همکاری امنیتی بین دو یا تعداد

بیشتری از بازیگران می‌دانند که شامل انتظارات متقابل در خصوص وجود میزانی از هماهنگی در سیاست‌های امنیتی تحت شرایط مشخصی در آینده است. (Barnett and Levy, 1999:370). استفن والت "نیز در مقاله‌ای در سال ۲۰۰۹ در تکمیل تعاریف قبلی خود، اتحاد (و در تعریف وسیع‌تر، صفت‌بندی) را فراتر از همکاری امنیتی، تعهدات امنیتی رسمی یا غیررسمی می‌داند که بین دو یا چند دولت وجود دارد که هدف آن تقویت قدرت، امنیت و نفوذ اعضا است. والت با اعلام اینکه نوع ترتیبات در اتحاد‌های مختلف متفاوت است. وی عنصر ضروری را در این بین، با وجود تعهد در خصوص حمایت متقابل در برابر برخی بازیگر با بازیگران خارجی می‌داند (Walt, 2009: 86). با توجه به کامل بودن این برداشت از اتحاد، در این پژوهش، تعریف حاضر مدنظر قرار می‌گیرد، البته با ذکر این مساله که طرفین اتحاد در این رویکرد صرفاً دولت‌ها نخواهند بود بلکه اتحاد یک دولت با بازیگران غیردولتی نیز در این رابطه می‌گنجد. ایچوری گنت و همکارانش با تعریف از منافع ملی، منافع استراتژیک را شامل: نیازها و تمایلات خواسته‌های درک شده یک دولت دارای حاکمیت و اقتدار می‌دانند که در تعاملاتش با سایر دولت‌ها در یک محیط خارجی به دنبال دستیابی و حفاظت از آن‌ها است و آن‌ها را در نظر می‌گیرد. (Echeverri-Gent et al., 2015: 2). در این تعریف چند نکته نهفته است، اول اینکه منظور نیازهای ادراک‌شده یا تصور شده‌ای است که حاصل روند سیاسی است که برخاسته از نگاه متفاوت رهبران دولت‌ها است. این امر در محیط خارجی - و نه داخلی - و دربرگیرنده منافع عمومی است و به صورت خاص منافع یک دولت - ملت است. این منافع چهار امر اساسی را در برمی‌گیرند که عبارت‌اند از:

- الف) منافع دفاعی و امنیتی: حفاظت از دولت به ملت و شهروندان آن در مقابل هرگونه خشونت و تهدید خارجی؛
- ب) منافع اقتصادی: ارتقای رفاه اقتصادی دولت به ملت در روابط با سایر دولت‌ها؛
- ج) منافع نظم جهانی: حفظ و نگهداری از یک سیستم سیاسی و اقتصادی که در آن دولت - ملت خاص در آن احساس ایمنی نماید و تعاملات اجتماعی و اقتصادی شهروندان در خارج از مرزهای کشور به صورت مسالمت‌آمیز انجام شود؛

د) منافع ایدئولوژیک (بینشی - اعتقادی): تقویت و حفاظت از مجموعه ارزش‌هایی که اعضای یک نظام دولت به ملت در آن اشتراک نظر دارند و اعتقاد دارند که برای داشتن جهانی خوب وجود آن‌ها ضروری است البته باید اضافه کرد که اهمیت هرکدام از این منافع برای دولت‌های گوناگون، با توجه به نوع ارزش‌ها و ایدئولوژی و نیز شرایط زمانی و مکانی و نیز نوع نگاه آن‌ها به بازیگران دیگر متفاوت است. (Nuechterlein, 1976: 248 - 249) از این منظر، منافع استراتژیک نیز ذاتاً دارای ماهیت سیاسی و امنیتی است که طیفی از منافع گسترده و بلندمدت و نه مقطعی دولت‌ها را در برمی‌گیرد که با جایگاه آن‌ها در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی در ارتباط وثیق است. از نظر کنت والتز به عنوان پدر مکتب نواقح‌گرایی و یک نواقح‌گرای تدافعی، هدف نهایی اتحاد، افزایش امنیت دولت‌ها است و اتحادی که خود باعث کاهش امنیت در ازای

افزایش قدرت شود امر مطلوبی نیست. والتز به عنوان یک نواقح گرای تدافعی و پدر مکتب نواقح گرای، در تبیین مفروضات نظریه توازن قدرت در خصوص دولت‌ها می‌نویسد که آن‌ها بازیگران واحدی هستند که از منظر نواقح گرایان تدافعی، حداقل (یعنی کمترین هدف آن‌ها به دنبال حفظ موقعیت و بقای خود هستند و از منظر نواقح گرایان تهاجمی حداکثر به دنبال دستیابی به سلطه در عرصه جهانی و افزایش قدرت هستند. والتز ابزارهای دولت‌ها بر دستیابی به اهداف خویش (یعنی برقراری موازنه در مقابل قدرت) را در دو قسم طبقه‌بندی می‌کند که عبارت‌اند از: الف) اقدامات و تلاش‌های داخلی، یا موازنه داخلی در قالب انجام مواردی از قبیل افزایش توانایی‌های اقتصادی به منظور افزایش قدرت نظامی و توسعه استراتژی هوشمند دولت، و ب) تلاش‌های خارجی یا موازنه خارجی در چارچوب اقداماتی مانند حرکت به سمت تشکیل و تقویت و توسعه اتحادهای خود، و یا تضعیف و کوچک نمودن و کاهش دادن قدرت اتحادهای مخالفان (و دولت‌های حریف مقابل خویش است. (Waltz, 1986: 117). یکی از مهم‌ترین نظریه‌های اتحاد در نواقح گرای، نظریه موازنه تهدید است. از نظر نواقح گرایان تدافعی مانند استفن والت علت اصلی تشکیل اتحاد، موازنه در برابر تهدید خارجی است و اتحاد و موازنه صرفاً در مقابل قدرت غالب - و تمرکز صرف بر عنصر قابلیت‌ها صحیح نیست و اتحاد صرفاً - آن گونه که نظریه موازنه قدرت بیان می‌کند صورت نمی‌پذیرد. منطق تمایل در خصوص موازنه در برابر تهدید نیز ساده است زیرا در جهان آنارشی سیاست بین‌الملل که قدرت فائده‌ای برای محافظت از دولت‌ها در مقابل یکدیگر وجود ندارد، دولت‌هایی که با تهدیدات خارجی مواجه می‌شوند برای برخورداری از قدرت کافی جهت مقابله با تهدید و جلوگیری از شکست، با ایجاد اتحادها نیروهایشان را باهم مترکم می‌نمایند. در خصوص دلایل تشکیل ائتلاف و اتحاد طبق فرضیه‌ای که استفن والت در کتاب ریشه‌های اتحاد می‌آورد دو یا چند (بازیگر و یا دولتی که دارای همبستگی ایدئولوژیک) بینشی - اعتقادی باشند و شباهت بیشتری از منظر سیاست‌های داخلی و خارجی و جهت‌گیری‌های آن‌ها در نظام بین‌الملل، نوع ساختار حکومت و ارزش‌های مذهبی باهم داشته باشند، بیشتر احتمال دارد با یکدیگر متحد شوند. دلیل این امر آن است که دولت‌هایی که دارای اشتراکات در زمینه نوع ایدئولوژی و حتی نوع جهان‌بینی هستند، انتظار می‌رود نسبت به سایر دولت‌ها با یکدیگر هماهنگی و همکاری بیشتری داشته باشند. (Wilkins, 2006: 1133 - 1131) پس نواقح گرای تدافعی علی‌رغم تأکیدی که بر منافع عینی اتحادها می‌کند با توجه به تأثیراتی که برای ادراک، نیات تهاجمی و ایدئولوژی قائل است با اغماض می‌توان گفت نسبت به این متغیرهای غیرمادی نیز بی‌تفاوت نیست. از نظر رویکرد نواقح گرای تهاجمی جان میرشایمر، اگرچه سیستم خودیاری مانع از ایجاد اتحادها توسط دولت‌ها نمی‌شود ولی اتحادها نیز ابزار مطمئن (و دائمی در این نظام آنارشیک برای تأمین بقا محسوب نمی‌شود و ترتیباتی موقتی در این خصوص هستند. زیرا متحدان امروز ممکن است به دشمنان فردا، و دشمنان امروز به عنوان متحدان فردا تبدیل شوند در این شرایط دو عامل منافع و ملاحظات در خصوص (منافع و دستاوردهای نسبی و نگرانی در خصوص ثقل، مانع از همکاری می‌شود. البته با وجود این شرایط نیز

دولت‌ها با یکدیگر همکاری می‌کنند، برای مثال منطبق موازنه قدرت منجر به همکاری دولت‌ها و نیز تشکیل اتحاد در مقابل دشمنان مشترک می‌شود. (Mearsheimer, 1994: 11-14). پس رویکرد نواقح‌گرایی به‌ویژه نواقح‌گرایی تهاجمی، اتحادها را بیشتر از منظر مادی و فیزیکی صرف و دستیابی به بقا تحلیل می‌کند و نقش عوامل عینی منطقه‌ای و بین‌المللی از قبیل تغییر شرایط امنیتی و توزیع قدرت را بسیار تأثیرگذار می‌داند، در این بین، نواقح‌گرایان تدافعی به عوامل غیرمادی مانند نوع ادراکات و نخبگان نیز توجه می‌کنند.

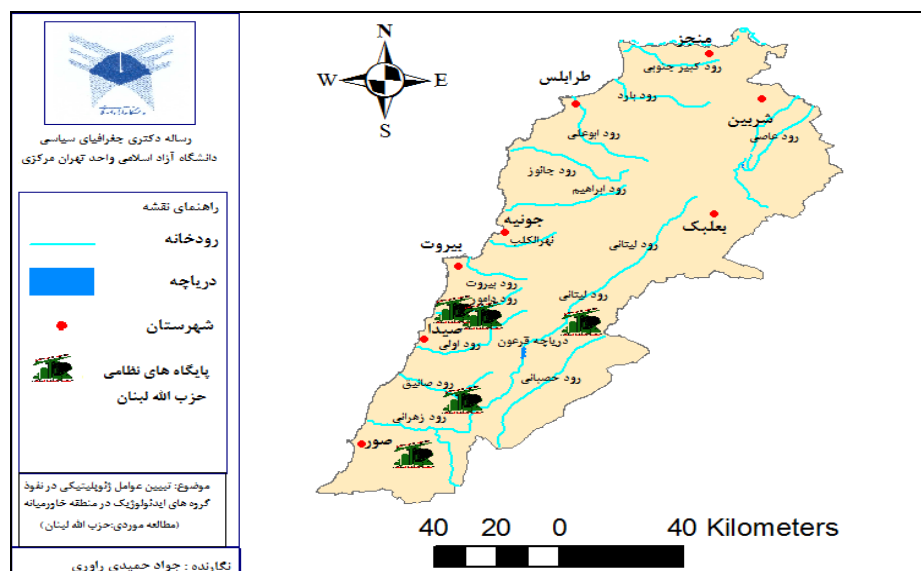
سیاست ایران در خصوص حزب‌الله نشان‌دهنده ادغام اولویت‌های استراتژیک و اهداف ایدئولوژیک و عدم امکان جدایی این مؤلفه‌ها در این مورد خاص، از یکدیگر است. زیرا ملاحظات ایدئولوژیک عاملی تأثیرگذار در ایجاد اتحاد ایران با حزب‌الله بوده است ولی در عین حال ارزیابی تهدیدات علیه ایران در طول بیش از سه دهه گذشته نمایان‌گر تبدیل شدن حزب‌الله به دارایی کلیدی استراتژیک ایران (در مقابل دشمنان و رقبای منطقه‌ای و بین‌المللی آن شده است. اهمیت این دارایی به‌ویژه در سال‌های اخیر، با ظهور تهدید در حال رشد داعش (و سایر گروه‌های سلفی - تکفیری) علیه دولت سوریه و نیز عراق و حتی ایران برای این کشور برجسته‌تر شده است. ارزیابی ریسک ایران در رابطه با داعش منجر به افزایش بی‌سابقه تعهدات ایران نسبت به حزب‌الله به‌عنوان یک شریک بادوام و قابل‌اعتماد شده است؛ از منظر نواقح‌گرایی مهم‌ترین نگرانی دولت‌ها و از جمله جمهوری اسلامی ایران، حفظ بقای مادی و دستیابی به امنیت ملی است. از این منظر، دولت‌ها به‌منظور موازنه مقابله تهدیدات یا قدرت، اقدام به تشکیل اتحاد می‌کنند. جمهوری اسلامی ایران نیز در موضوع حزب‌الله، به دنبال بیشینه‌سازی قدرت خویش است. در این چارچوب است که جمهوری اسلامی ایران رژیم اشغالگر قدس را به دلیل مجاورت، نیت و قابلیت‌های تهاجمی، تهدیدی برای خود تلقی می‌کند و با ائتلاف و اتحاد سازی با بازیگرانی مانند حزب‌الله به مقابله با آن تهدید، اقدام می‌کند. با توجه به اینکه محور ایران - حزب‌الله در راستای مقابله با تهدیدات سیاسی - امنیتی مشترک و دستیابی به منافع استراتژیک، به‌ویژه در ابعاد سیاسی و امنیتی بوده است، پس بر اساس تعاریف پیش‌گفته در قالب اتحاد می‌گنجد. در بررسی نقش حزب‌الله در تأمین منافع استراتژیک جمهوری اسلامی ایران باید به وجود تعارض استراتژیک و بینشی - اعتقادی بین جمهوری اسلامی ایران و رژیم اشغالگر قدس و حتی آمریکا توجه نمود. به‌عبارت‌دیگر بدون توجه به این متغیر نمی‌توان تحلیل کاملی در این خصوص ارائه داد، همان‌گونه که در مورد حزب‌الله نیز در کنار وجود منافع می‌توان گفت ملاحظات بینشی - اعتقادی منجر به نزدیکی و اتحاد ایران و حزب‌الله شده است و ایدئولوژی در این بین نقشی فراتر از تسهیل همکاری و دستیابی به اتحاد را دارد.

اهداف حزب‌الله پس از حمله رژیم اشغالگر قدس به لبنان در اوایل دهه هشتاد میلادی و انشعاب حزب امل، گروهی که هسته اولیه حزب‌الله را تشکیل می‌دادند، به‌ضرورت ایجاد تشکیلات اسلامی واقف‌گشته و با سرلوحه قراردادن سه

اصل به‌عنوان اهداف تشکیل حزب‌الله، اقدام به تهیه طرحی برای ارائه آن به حضرت امام خمینی نمودند. این گروه سه هدف اصلی زیر را محور کار خود قرار دادند: (behfar,2011,88)

الف) اسلام به‌عنوان شیوه کامل، فراگیر و شایسته برای زندگی بهتر و پایه فکری، عقیدتی، ایمانی و عملی که تشکیلات موردنظر بر اساس آن ایجاد شود.

ب) مقاومت در برابر اشغالگری رژیم اشغالگر قدس، به‌عنوان خطر جاری و آینده که به دلیل آثاری که بر لبنان و منطقه می‌گذارد، باید در اولویت‌های رویارویی قرار گیرد و نیازمند ایجاد ساختار جهادی و مبارزاتی و به‌کارگیری همه امکانات لازم برای انجام مأموریت و وظایف آن است. (behfar,2011,89)

نقشه ۱. موقعیت پایگاه‌های نظامی حزب‌الله لبنان در کشور لبنان

Source: Authors

۳. روش تحقیق

پژوهش حاضر از نوع کاربردی و با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی انجام شده است و گردآوری اطلاعات نیز با بهره‌گیری از روش کتابخانه‌ای و تحقیقات میدانی صورت گرفته است. با توجه به تخصصی بودن موضوع تحقیق و محدودیت افراد خبره و صاحب‌نظر مرتبط با مسائل ژئوپلیتیک در حوزه موردنظر، جامعه آماری تحقیق از بین خبرگان نظامی و غیرنظامی به تعداد ۴۰ نفر برآورد شده است که به‌صورت روش نمونه‌گیری تمام شمار آنان رجوع شده است. قلمرو تحقیق از لحاظ موضوعی مشتمل بر موضوعات مرتبط با ژئوپلیتیک، نفوذ منطقه‌ای و تغییرات ژئوپلیتیکی می‌باشد و

از نظر مکانی شامل جغرافیای کشور سوریه می‌باشد. در تحلیل داده‌ها از روش‌های کمی آماری توصیفی و جداول توزیع فراوانی داده‌ها، محاسبه میانگین و رتبه‌بندی داده‌ها و آزمون بین‌مال تست جهت اطمینان از سطح معنی‌داری پاسخ حجم نمونه آماری برای احصای تحلیل نقش حزب‌الله لبنان در اهداف منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر جنگ داخلی سوریه استفاده شده است.

در پژوهش حاضر، مقیاس پرسشنامه‌های حاضر به صورت طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت (گزینه ۱: خیلی کم، گزینه ۲: کم، گزینه ۳: نظری ندارم، گزینه ۴: زیاد و گزینه ۵: خیلی زیاد) طراحی گردید. در راستای تجزیه و تحلیل داده‌ها و بر اساس نتایج به دست آمده از پرسشنامه، نتایج داده‌های حاضر از طریق آزمون میانگین و آزمون دوجمله‌ای در نرم‌افزار SPSS محاسبه شده و در مقابل هر شاخص قرار می‌گیرد و در نهایت شاخص‌ها مورد ارزیابی و تحلیل قرار می‌گیرند. در راستای ارزیابی پایایی گزاره‌های پرسشنامه از ضریب آلفای کرون باخ و شاخص پایایی ترکیبی (C_r²) استفاده شده است. برای ارزیابی روایی پرسشنامه نیز از روش روایی لاوشی بر مبنای اعتبار سنجی (CVR) استفاده شده است. معمولاً اعضای پانل می‌بایست از متخصصانی باشند که در حوزه مورد مطالعه در گذشته و در حال حاضر فعالیت‌هایی داشته‌اند و کاملاً با محدوده مورد مطالعه و موضوع تحقیق تسلط داشته باشند. اگرچه روش پیشنهادی لاوشی تعداد اعضا را ۴ نفر اعلام می‌کند اما تصمیم بر آن شد که تا حد امکان از اعضای بیشتری در این مطالعه استفاده شود. این تصمیم ضمن غلبه بر محدودیت‌های آتی نظیر انصراف افراد از شرکت در مطالعه و عدم برگشت پرسشنامه، باعث افزایش قابلیت اطمینان نتایج نیز می‌شد. (لاوشی، ۱۹۷۵، ۴۲) در راستای تعیین اعضای پانل اعتبار سنجی، تعداد ۸ نفر از اساتید و کارشناسان حوزه‌های ژئوپلیتیک و کارشناسان حوزه‌های نظامی تعیین گردیدند. بر اساس تکنیک لاوشی، آرای اعضای گروه پانل که به گزینه E (ضروری) تعلق داشته است، از طریق نسبت روایی محتوایی که از این پس با اختصار CVR نشان داده می‌شود، کمی‌سازی می‌شود.

$$CVR = \frac{n_E - n/2}{n/2}$$

n_E = تعدادی از اعضای پانل که سؤالات را ضروری تشخیص دادند.

$n/2$ = تعداد کل اعضای گروه بخش بر عدد ۲.

همواره مقادیری که به CVR اختصاص می‌یابد عبارت است از:

هنگامی که کمتر از نیمی از افراد گزینه "ضروری" را انتخاب نمایند و نیمی دیگر از افراد گزینه‌های دیگر را انتخاب نمایند، CVR صفر می‌شود. هنگامی که تمامی افراد گزینه "ضروری" را انتخاب کنند، CVR برابر با ۱ می‌شود. (که به منظور تبدیل آسان‌تر به مقدار ۰,۹۹ تعدیل می‌شود، در مدل CVR بر اساس تعداد ۸ نفر از اعضا، چنانچه نمره CVR زیر نمره

۰,۷۵ شود، گویِ حاضر رد می‌شود و بالاتر از ۰,۷۵، گواهی بر اثبات گویِ حاضر می‌باشد. و در نهایت جهت سنجش پایایی تحقیق، بر اساس بررسی‌های انجام‌شده، نتایج نشان می‌دهد که مقدار ضریب آلفای کرون باخ و پایایی ترکیبی تمامی متغیرها بیشتر از حداقل قابل قبول ۰,۷ می‌باشد، لذا سازه‌های این مطالعه به گونه‌ای مطلوب دارای پایایی می‌باشد و پایایی کل داده‌های حاضر بر اساس آلفای کرون باخ ۰,۷۳ به دست آمده است که نشان از پایایی قابل قبول دارد.

جدول ۱. متغیرها و آلفای کرون باخ

ردیف	سازه	ضریب آلفای کرون باخ	پایایی کل
۱	دستاوردهای حزب‌الله لبنان در جنگ داخلی سوریه	۰,۷۶	۰,۷۳
۲	جایگاه حزب‌الله لبنان در اهداف منطقه‌ای ایران	۰,۷۰	

Source: Authors

با توجه به ارزیابی معیارهای بکار رفته در پژوهش حاضر، شاخص‌ها و چارچوب نظری معیارهای دستاوردهای حزب‌الله لبنان در جنگ داخلی سوریه و جایگاه حزب‌الله لبنان در اهداف منطقه‌ای ایران بر اساس مبانی نظری و تحقیقات صورت گرفته در زمینه موضوع حاضر تدوین گردیده است و بر این اساس منابع الگوی مفهومی تحقیق، شاخص‌ها و غیرمعیارها به صورت جدول ۲ ارائه می‌گردد و در جدول ۳، اعتبار سنجی داده‌های پژوهش حاضر بر اساس روش لاوشی، محاسبه شده است.

جدول ۲. چارچوب نظری و شاخص‌های پژوهش

منبع	غیرمعیارها	معیارهای دستاوردهای حزب‌الله لبنان در جنگ داخلی سوریه
(ahmadian and mohseni, 2020) (Bagheri Dolatabadi, ۲۰۱۹) (Babri, ۲۰۱۸) (Daher, ۲۰۱۵) (Abdul Hamid, ۲۰۱۵) (Bouzidi, 2014) (Drag, ۲۰۱۰) (Morteza, ۲۰۰۷) (Holland Joslin, 2004)	پیروزی در جنگ‌های متوالی در جنگ داخلی سوریه نظیر جنگ القصر، الخالدین و.. آزادسازی مناطق تحت اشغال داعش فلج کردن قدرت کشورهای حامی داعش افزایش بازدارندگی جبهه مقاومت در مقابل رژیم صهیونیستی افزایش بازدارندگی جبهه مقاومت در مقابل عربستان سعودی افزایش بازدارندگی جبهه مقاومت در مقابل آمریکا توسعه توانمندی‌های هجومی افزایش تجارب نظامی نیروهای حزب‌الله در جنگ‌های داخلی بهبود ساختار نظامی و تشکیلات حزب‌الله لبنان با شناخت نقاط ضعف این کشور در مواجهه با دشمنان	دستاوردهای نظامی

<p>Mir Ali and Masoumi) (Zare,2019 (۲۰۱۹)Bagheri Dolatabadi,) (Fattahi Ardakani, ۲۰۱۸) (ahmadian and mohseni,2020) (Balanche,2018) (lina and et al,2014) (Abou Zeid,2014) (Hosseini,2006)</p>	<p>جلوگیری از تبدیل سوریه به پایگاه‌های نظامی - اطلاعاتی آمریکا جلوگیری از تغییر رژیم سوریه و افزایش نفوذ صهیونیسم در منطقه جلوگیری از تغییر رژیم سوریه و افزایش نفوذ عربستان سعودی در منطقه جلوگیری از تبدیل سوریه به پایگاه‌های تکفیری‌ها از مناطق مختلف جهان جلوگیری از بهره‌برداری رژیم صهیونیستی از جنگ در سوریه جلوگیری از قطع مرتبط بین محور مقاومت از طریق شکست سوریه و سرنگونی نظام حاکم ناکام گذاشتن تلاش‌های رژیم اشغالگر قدس برای تبدیل منطقه جولان به خاک رژیم اشغالگر قدس تبدیل حزب‌الله به یک قدرت تأثیرگذار در سطح منطقه‌ای تقویت مشارکت‌های نظامی - سیاسی حزب‌الله با متحدان جبهه مقاومت</p>	<p>دستاوردهای راهبردی</p>
<p>(۲۰۱۸)Fattahi Ardakani,) (Anthology,2018) (۲۰۱۱)Abbasi and Sadeghi,) (Maltzahn,2013) (caroline,2009) (Hosseini,2006)</p>	<p>دوری سایه جنگ از لبنان با پیش گرفتن بر تهدیدات تکفیری‌ها و تروریست‌ها جلوگیری از تأثیرگذاری بحران سوریه بر لبنان و مانع از بروز جنگ داخلی در کشور حفظ حاکمیت ملی و وحدت اراضی لبنان ناکام گذاشتن نقشه تجزیه لبنان که هدف برخی کشورهای منطقه بوده است. کاهش عملیات موشکی علیه لبنان</p>	<p>کاهش احتمال جنگ داخلی در لبنان</p>
	<p>غیرمعیارها</p>	<p>جایگاه حزب‌الله لبنان در اهداف منطقه‌ای ایران</p>
<p>Mir Ali and Masoumi) (Zare,2019 (Esmaili et al.,2019) (Pollack,2015) (Babri,2015) (Richards and Michael,2015) (nassief,2014) (Ben-Yishai,2015)</p>	<p>اثرگذاری حزب‌الله لبنان در جنگ داخلی سوریه اثرگذاری حزب‌الله لبنان در مقابله با رژیم اشغالگر قدس اثرگذاری حزب‌الله لبنان در شکست گروهک تروریستی داعش اثرگذاری حزب‌الله لبنان در مقابله بانفوذ آمریکا در لبنان اثرگذاری حزب‌الله لبنان در مقابله بانفوذ آمریکا در سوریه اثرگذاری حزب‌الله لبنان در مقابله بانفوذهای ایدئولوژیک عربستان سعودی اثرگذاری حزب‌الله لبنان در مقابله بانفوذ سیاسی عربستان سعودی در منطقه انزوای استراتژیک عربستان سعودی در منطقه خاورمیانه انزوای استراتژیک رژیم صهیونیستی در منطقه خاورمیانه انزوای استراتژیک ایالات متحده در منطقه خاورمیانه</p>	<p>مقابله با تهدیدات امنیتی ایران و جبهه مقاومت</p>

<p>(ahmadian and mohseni,2020) (Bagheri Dolatabadi,2019) (Esmaili et al.,2019) (Babri,2015) (Naylor,2015) (Amidror,2015) (Erdbrink,2016) (Abbasi and Sadeghi, ۲۰۱۱)</p>	<p>اثرگذاری حزب‌الله لبنان در جهت ارتقاء امنیت ملی ایران اثرگذاری حزب‌الله لبنان در جهت افزایش وزن ژئوپلیتیکی ایران اثرگذاری حزب‌الله لبنان در جهت افزایش توان‌های دفاعی ایران اثرگذاری حزب‌الله لبنان در جهت افزایش نفوذ منطقه‌ای ایران اثرگذاری حزب‌الله لبنان در جهت افزایش قدرت ایران علیه رژیم اشغالگر قدس اثرگذاری حزب‌الله لبنان در جهت موازنه قدرت به نفع ایران در بحران‌های خاورمیانه</p>	<p>تأثیرات حزب‌الله در ارتقاء جایگاه ایران در منطقه خاورمیانه</p>
<p>(Esmaili et al.,2019) (Babri,2015) (Pollack,2015)</p>	<p>اثرگذاری حزب‌الله لبنان در جهت افزایش هویت بخشی به جنبش شیعه در خاورمیانه اثرگذاری حزب‌الله لبنان در جهت ارتقاء سیاست‌های خارجی ایران خاورمیانه اثرگذاری حزب‌الله لبنان در جهت افزایش نفوذ ایدئولوژیک ایران در خاورمیانه اثرگذاری حزب‌الله لبنان در جهت مقابله با تفکر تروریسم در سطح خاورمیانه اثرگذاری حزب‌الله لبنان در جهت ارتقاء دیپلماسی میان کشورهای حوزه مقاومت</p>	<p>ابعاد سیاسی</p>
<p>(ahmadian and mohseni,2020) (Balanche,2018) (Bagheri Dolatabadi,2019) (Fattahi Ardakani, ۲۰۱۸) (Bouzidi,2014) (Drag, ۲۰۱۰)</p>	<p>اثرگذاری حزب‌الله لبنان در راستای افزایش مشروعیت نظام جمهوری اسلامی ایران در منطقه خاورمیانه اثرگذاری حزب‌الله لبنان در راستای افزایش استکبارستیزی نظام جمهوری اسلامی ایران در منطقه خاورمیانه اثرگذاری حزب‌الله لبنان در راستای ارزش‌های مذهبی و شیعی در سطح خاورمیانه اثرگذاری حزب‌الله لبنان در راستای ارزش‌های دینی همسو بانفوذ جمهوری اسلامی ایران در منطقه خاورمیانه اثرگذاری حزب‌الله لبنان در راستای صدور انقلاب جمهوری اسلامی در منطقه خاورمیانه تأثیرات حزب‌الله لبنان در جهت نمایش شعارهای انقلاب اسلامی ایران در سطح منطقه‌ای خاورمیانه</p>	<p>ابعاد فرهنگی - اجتماعی</p>

Source: Authors

جدول ۳. معیارهای به کاررفته در پژوهش

پذیرش یا رد گونه	CVR	غیرمعیارها	شاخص‌های حزب‌الله لبنان در جنگ داخلی سوریه
پذیرش	۰,۷۵	پیروزی در جنگ‌های متوالی در جنگ داخلی سوریه نظیر جنگ القصیر، الخالدین و.. آزادسازی مناطق تحت اشغال داعش	دستاوردهای نظامی
پذیرش	۰,۷۵	فلج کردن قدرت کشورهای حامی داعش	
پذیرش	۰,۷۵	افزایش بازدارندگی جبهه مقاومت در مقابل رژیم صهیونیستی	
پذیرش	۰,۷۵	افزایش بازدارندگی جبهه مقاومت در مقابل عربستان سعودی	
پذیرش	۱	افزایش بازدارندگی جبهه مقاومت در مقابل آمریکا	
پذیرش	۰,۷۵	توسعه توانمندی‌های هجومی	
پذیرش	۱	افزایش تجارب نظامی نیروهای حزب‌الله در جنگ‌های داخلی	
پذیرش	۰,۷۵	بهبود ساختار نظامی و تشکیلات حزب‌الله لبنان با شناخت نقاط ضعف این کشور در مواجهه با دشمنان	
پذیرش	۱	جلوگیری از تبدیل سوریه به پایگاه‌های نظامی - اطلاعاتی آمریکا	دستاوردهای راهبردی
پذیرش	۰,۷۵	جلوگیری از تغییر رژیم سوریه و افزایش نفوذ صهیونیسم در منطقه	
پذیرش	۱	جلوگیری از تغییر رژیم سوریه و افزایش نفوذ عربستان سعودی در منطقه	
پذیرش	۰,۷۵	جلوگیری از تبدیل سوریه به پایگاه‌های تکفیری‌ها از مناطق مختلف جهان	
پذیرش	۱	جلوگیری از بهره‌برداری رژیم صهیونیستی از جنگ در سوریه	
پذیرش	۱	جلوگیری از قطع مرتبط بین محور مقاومت از طریق شکست سوریه و سرنگونی نظام حاکم	
پذیرش	۰,۷۵	ناکام گذاشتن تلاش‌های رژیم اشغالگر قدس برای تبدیل منطقه جولان به خاک رژیم اشغالگر قدس	
پذیرش	۱	تبدیل حزب‌الله به یک قدرت تأثیرگذار در سطح منطقه‌ای	
پذیرش	۰,۷۵	تقویت مشارکت‌های نظامی - سیاسی حزب‌الله با متحدان جبهه مقاومت	
پذیرش	۱	جلوگیری از تبدیل سوریه به پایگاه‌های نظامی - اطلاعاتی آمریکا	
پذیرش	۱	جلوگیری از تغییر رژیم سوریه و افزایش نفوذ صهیونیسم در منطقه	

پذیرش	۰,۷۵	جلوگیری از تغییر رژیم سوریه و افزایش نفوذ عربستان سعودی در منطقه	
پذیرش	۱	دوری سایه جنگ از لبنان با پیش گرفتن بر تهدیدات تکفیری‌ها و تروریست‌ها	کاهش احتمال جنگ داخلی در لبنان
پذیرش	۱	جلوگیری از تأثیرگذاری بحران سوریه بر لبنان و مانع از بروز جنگ داخلی در کشور	
پذیرش	۰,۷۵	حفظ حاکمیت ملی و وحدت اراضی لبنان	
پذیرش	۱	ناکام گذاشتن نقشه تجزیه لبنان که هدف برخی کشورهای منطقه بوده است.	
پذیرش	۱	کاهش عملیات موشکی علیه لبنان	
پذیرش	CVR	غیرمعیارها	جایگاه حزب الله لبنان در اهداف منطقه‌ای ایران
پذیرش	۰,۷۵	اثرگذاری حزب الله لبنان در جنگ داخلی سوریه	مقابله با تهدیدات امنیتی ایران و جبهه مقاومت
پذیرش	۰,۷۵	اثرگذاری حزب الله لبنان در مقابله با رژیم اشغالگر قدس	
پذیرش	۱	اثرگذاری حزب الله لبنان در شکست گروهک تروریستی داعش	
پذیرش	۰,۷۵	اثرگذاری حزب الله لبنان در مقابله بانفوذ آمریکا در لبنان	
پذیرش	۱	اثرگذاری حزب الله لبنان در مقابله بانفوذ آمریکا در سوریه	
پذیرش	۱	اثرگذاری حزب الله لبنان در مقابله بانفوذهای ایدئولوژیک عربستان سعودی	
پذیرش	۰,۷۵	اثرگذاری حزب الله لبنان در مقابله بانفوذ سیاسی عربستان سعودی در منطقه	
پذیرش	۱	انزوای استراتژیک عربستان سعودی در منطقه خاورمیانه	
پذیرش	۱	انزوای استراتژیک رژیم صهیونیستی در منطقه خاورمیانه	
پذیرش	۱	اثرگذاری حزب الله لبنان در جهت ارتقاء امنیت ملی ایران	تأثیرات حزب الله در ارتقاء جایگاه ایران در منطقه خاورمیانه
پذیرش	۰,۷۵	اثرگذاری حزب الله لبنان در جهت افزایش وزن ژئوپلیتیکی ایران	
پذیرش	۱	اثرگذاری حزب الله لبنان در جهت افزایش توان‌های دفاعی ایران	
پذیرش	۱	اثرگذاری حزب الله لبنان در جهت افزایش نفوذ منطقه‌ای ایران	
پذیرش	۰,۷۵	اثرگذاری حزب الله لبنان در جهت افزایش قدرت ایران علیه رژیم اشغالگر قدس	
پذیرش	۱	اثرگذاری حزب الله لبنان در جهت موازنه قدرت به نفع ایران در بحران‌های خاورمیانه	

پذیرش	۰,۷۵	اثرگذاری حزب‌الله لبنان در جهت افزایش هویت بخشی به جنبش شیعه در خاورمیانه	ابعاد سیاسی
پذیرش	۱	اثرگذاری حزب‌الله لبنان در جهت ارتقاء سیاست‌های خارجی ایران خاورمیانه	
پذیرش	۰,۷۵	اثرگذاری حزب‌الله لبنان در جهت افزایش نفوذ ایدئولوژیک ایران در خاورمیانه	
پذیرش	۰,۷۵	اثرگذاری حزب‌الله لبنان در جهت مقابله با تفکر تروریسم در سطح خاورمیانه	
پذیرش	۱	اثرگذاری حزب‌الله لبنان در جهت ارتقاء دیپلماسی میان کشورهای حوزه مقاومت	
پذیرش	۰,۷۵	اثرگذاری حزب‌الله لبنان در راستای افزایش مشروعیت نظام جمهوری اسلامی ایران در منطقه خاورمیانه	ابعاد فرهنگی و اجتماعی
پذیرش	۱	اثرگذاری حزب‌الله لبنان در راستای افزایش استکبارستیزی نظام جمهوری اسلامی ایران در منطقه خاورمیانه	
پذیرش	۰,۷۵	اثرگذاری حزب‌الله لبنان در راستای ارزش‌های مذهبی و شیعی در سطح خاورمیانه	
پذیرش	۱	اثرگذاری حزب‌الله لبنان در راستای ارزش‌های دینی همسو بانفوذ جمهوری اسلامی ایران در منطقه خاورمیانه	
پذیرش	۰,۷۵	اثرگذاری حزب‌الله لبنان در راستای صدور انقلاب جمهوری اسلامی در منطقه خاورمیانه	
پذیرش	۱	تأثیرات حزب‌الله لبنان در جهت نمایش شعارهای انقلاب اسلامی ایران در سطح منطقه‌ای خاورمیانه	

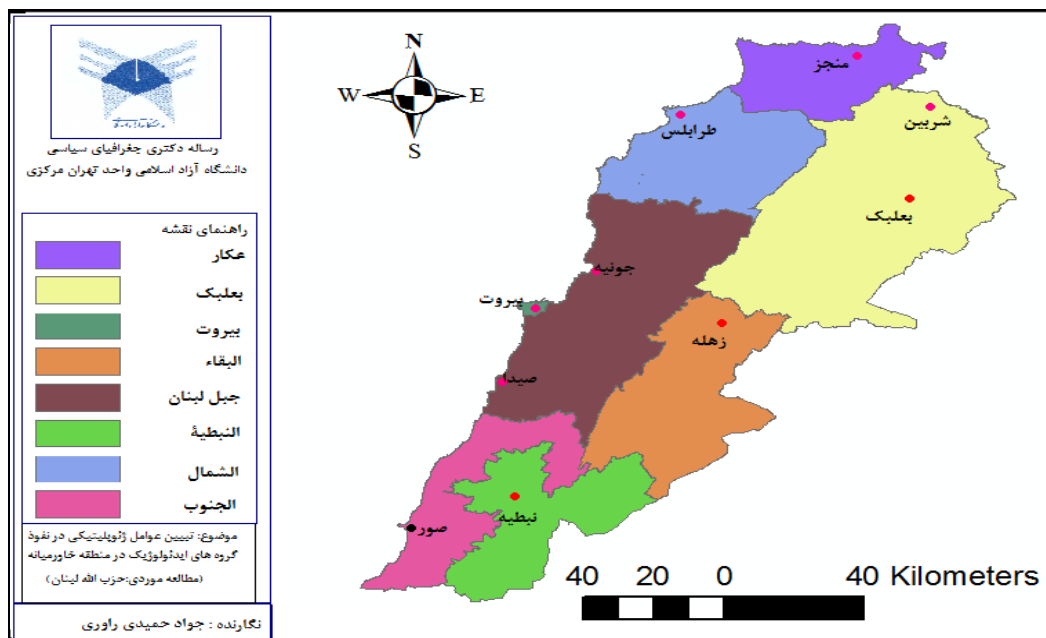
Source: Authors

۴. تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق

۴.۱. یافته‌های تحقیق

۴.۱.۱. لبنان و حزب‌الله

موقعیت جغرافیایی لبنان در نقطه طاقی مدیترانه و جهان عرب منجر به شکل‌گیری تاریخی غنی و تنوع دینی، نژادی و فرهنگی شده است. لبنان را عروس خاورمیانه گویند و بیروت از حیث کیفیت زندگی از برترین شهرهای جهان عرب محسوب می‌شود و لبنان بالاترین درآمد سرانه غیرنفتی را در جهان عرب دارد. (میرزایی، ۱۳۹۱)

نقشه ۲. مرزبندی استان‌های لبنان

Source: Authors

لبنان سرزمینی بلند و کوهستانی است که در کرانه شرقی دریای مدیترانه قرار دارد. کرانه‌های لبنان ۲۵۵ کیلومتر درازا دارد. (Johnson, 2006, 13)، رودخانه‌های مهم لبنان عبارت‌اند از: عاصی و لیطانی در دره سهل البقاع، و کلب. رشته‌کوه‌های لبنان عبارت‌اند از: رشته‌کوه‌های لبنان شرقی و رشته‌کوه‌های لبنان غربی که میان این دو رشته‌کوه، دره سهل البقاع قرار گرفته است. لبنان از شمال و شرق با سوریه و از جنوب با رژیم اشغالگر قدس هم‌مرز است. (Hosseini, 2014) مرز لبنان با سوریه ۳۷۵ کیلومتر است در حالی که مرز لبنان با رژیم اشغالگر قدس تنها ۷۹ کیلومتر است. قسمتی از مرز جنوبی لبنان که همچنان تحت اشغال رژیم اشغالگر قدس است مزارع شبعا نام دارد. لبنان یکی از کوچک‌ترین کشورهای دنیاست که مساحتی حدود ۱۰۴۵۲ کیلومترمربع (۴۰۳۵ مایل مربع) دارد (Bienkowski, Millard, 2000) و از لحاظ بزرگی، رده ۱۶۲ را در بین کشورهای جهان داراست. بسیاری از مناطق لبنان کوهستانی است به‌جز مناطق ساحلی کم‌عرض و دره بقاع که بخش مهمی از صنعت کشاورزی لبنان در آن متمرکز شده است. از آنجاکه مردم لبنان در ۶۰ سال گذشته به شهرنشینی روی آورده‌اند، بیشتر جمعیت این کشور در شهرها به‌ویژه در پایتخت آن بیروت و اطراف آن سکنی گزیده‌اند. بیش از نیمی از لبنانی‌ها در بیروت زندگی می‌کنند. (Drumper et al., 2006) لبنان شامل ۶ استان و ۲۵ ناحیه است. نواحی خود به چندین منطقه تقسیم می‌شوند که این نواحی نیز شامل چندین شهر و روستا می‌باشند. استان‌های لبنان شامل استان بیروت (که تنها محدود به شهر بیروت می‌گردد)، استان بقاع (که شامل نواحی هرمل، بعلبک، زهله، بقاع غربی و رایشه می‌گردد)،

(Rouhani,2007). استان نبطیه (جبل عامل) که شامل نبطیه، حصیه، مرجعیون و نبت جبیل می‌گردد، استان شمالی (الشمال) شامل ۷ ناحیه عکار، طرابلس، زغرنا، بشری، البترون، الکوره و المینیه دانیه می‌گردد، استان جنوبی (الجنوب) شامل صیدا، صور و جزین و استان جبل لبنان (جبل البناویه) شامل جمیل، کسروان، المتن، بعبداه، عالیه، و الشموف می‌باشد. ۶۰ درصد از جمعیت لبنان مسلمان و ۴۰ درصد مسیحی هستند. لبنان دارای جمعیت کوچکی از کردها نیز می‌باشد که از مناطق شمالی سوریه و جنوب شرق ترکیه مهاجرت نموده‌اند و بین ۷۵ تا ۱۰۰ هزار نفر تخمین زده می‌شوند که در مناطق سنی‌نشین زندگی می‌کنند. کردها طی سال‌های اخیر توانسته‌اند شهروندی دولت لبنان را کسب نمایند. شیعیان (به تنهایی) بزرگ‌ترین فرقه در لبنان می‌باشند. حدود ۱۶ میلیون نفر با نسب و اصالت لبنانی در سراسر دنیا زندگی می‌کنند. (Rouhani,2008)

جنبش مقاومت اسلامی حزب‌الله در سال ۱۹۸۲ تشکیل گردید و عمدتاً شامل شیعیان مذهبی جنوب لبنان می‌شود. سیدحسن نصرالله دبیرکل حزب‌الله شده است. مناطق نفوذ و حضور هواداران حزب‌الله بیشتر در مناطق جنوب لبنان و بقاع (مشرق لبنان) و عالیه (در استان جبل لبنان) می‌باشد. (AbuTalib,2007) جنبش امل که سکولار است به دبیرکلی نیبه بری که سال‌هاست ریاست مجلس لبنان را در اختیار دارد. جنبش امل نیز بخشی از بدنه شیعیان لبنان را نمایندگی می‌کند. جنبش امل در ارتباط و نزدیکی کاملی با حزب‌الله می‌باشد.

۴.۲. اهمیت راهبردی و ژئوپلیتیک سوریه

سوریه در منطقه استراتژیک خاورمیانه، کناره شرقی دریای مهم مدیترانه قرار گرفته است و با برخورداری از ۱۸۶ کیلومتر ساحل با کشورهای حاشیه این منطقه و به سبب همسایگی با فلسطین اشغالی، لبنان و ترکیه و عراق به‌عنوان اجزای مهم ژئوپلیتیک منطقه از اهمیت زیادی برخوردار است. این کشور در انتقال نفت و از عراق و ایران به اروپا نیز موقعیت ویژه‌ای دارد، همچنین از طریق خط لوله نفت در بندر باناس، بخشی از نیازهای نفتی کشورهای حاشیه را تأمین می‌کند. به دلیل همین اهمیت و نقش استراتژیک، بسیاری از کارشناسان روابط بین‌الملل (سوریه را بزرگ‌ترین کشور جهان) نیز می‌نمایند. (Rajabi,2011:125). جایگاه سوریه در سیاست خارجی ایران بسیار حائز اهمیت است. سوریه جزء اولین کشورهایی بود که پس از انقلاب اسلامی، جمهوری اسلامی ایران را به رسمیت شناخت. این کشور از معدود کشورهای عربی بود که در جنگ تحمیلی از صدام حمایت نکرد (Seidberg,2012:13). بعد دیگر اهمیت سوریه، اتخاذ سیاست مقابله جویانه این کشور در برابر اسرائیل است که از لحاظ راهبردی سوریه را در کنار ایران، حزب‌الله و حماس قرار داده است. (Kohkan and Tajari,2013:123). در بعد ژئوپلیتیکی، سرزمین سوریه برای قدرت‌های منطقه‌ای و بین‌المللی از چندجانبه‌داری اهمیت است: ۱- بخش بااهمیتی از منطقه ژئوپلیتیک و ژئواستراتژیک غرب آسیا است. ۲- همسایگی با فلسطین اشغالی، لبنان و ترکیه و عراق به‌عنوان اجزای مهم ژئوپلیتیک منطقه. ۳- کشوری تأثیرگذار در معادلات سیاسی لبنان است).

(Ajorlo, 2010:56). ۴- هم پیوند با درگیری اعراب و رژیم اشغالگر قدس. ۵- ساخت سیاسی متفاوت و متمایز نسبت به سایر کشورهای عرب منطقه، چراکه تنها کشور عربی است که مناسبات مستقل منطقه‌ای و بین‌المللی دارد. این موقعیت راهبردی، چالش‌هایی هم چون بی‌ثباتی و ناامنی را برای این کشور رقم زده است. (Sutherland, 2013:2). بنابراین سوریه با برخورداری از مؤلفه‌های خاص جغرافیایی، جمعیتی و ژئوپلیتیک یکی از کشورهای مهم و نقش‌آفرین خاورمیانه است. قرار گرفتن این کشور در نقطه اتصال سه قاره آسیا، اروپا و آفریقا، بالاترین منظر ژئوپلیتیک و ژئواستراتژیک را به آن بخشیده است.

۴. ۳. اهمیت ژئواستراتژیک سوریه برای جبهه مقاومت

در حال حاضر سه دیدگاه اساسی در مورد نوع رویکرد و تاکتیک سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در قبال سوریه قابل ذکر است:

الف- دیدگاه حقوق بشری: طرفداران این دیدگاه بر این باور هستند که حکومت بشار اسد و حاکمیت حزب بعث در سوریه، دارای ساختار غیر دموکراتیک و ناعادلانه بوده و در جریان تحولات اخیر و برخورد با معترضان به نقص گسترده حقوق بشر پرداخته است و جمهوری اسلامی ایران نیز باید درک کند که در این موضوع می‌بایست همگام با کشورهای غربی و برخی از کشورهای عربی در صف تحریم کنندگان رژیم سوریه قدم بردارد.

ب- دیدگاه ایدئولوژیک: صاحبان این دیدگاه بر این باور هستند که حکومت فعلی سوریه، در صف جریان مقاومت منطقه بوده و موقعیت استراتژیکی این کشور به لحاظ هم‌جواری با گروه‌های مقاومت در لبنان و فلسطین، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و از آنجاکه سقوط دولت کنونی سوریه در صف جریان مقاومت اختلال ایجاد می‌کند، بایستی در هر شرایطی از سقوط حکومت سوریه جلوگیری کرد. (Shahriari et al, 2015:134)

ج- دیدگاه ژئوپلیتیکی و استراتژیکی: بر این باور است که جمهوری اسلامی ایران یک قدرت منطقه‌ای و بلکه قدرت برتر منطقه‌ای تلقی می‌شود و یکی از مؤلفه‌های برتری قدرت ایران ساختار سیاسی و امنیتی خاص حاکم بر این منطقه حساس است. ساخت قدرت در خاورمیانه و وجود گروه‌های مقاومت از جمله حزب‌الله و حماس و اتحاد محکم حکومت کنونی سوریه با جمهوری اسلامی ایران و موقعیت استراتژیکی این کشور متفاوت عربی و از طرفی تحولات اخیر در کشورهای عربی و سقوط دیکتاتورهای دست‌نشانده و هم‌پیمان غرب و روی کار آمدن حکومت‌های اسلام‌گرا در این کشورها، موقعیت برتر جمهوری اسلامی ایران و جبهه مقاومت را تحکیم بخشیده و سقوط حکومت سوریه به‌ویژه دخالت خارجی، معادلات را به نفع رقبای منطقه‌ای و مخالفان فرا منطقه‌ای این کشور متحول خواهد ساخت. (Zini Vand, 2014).

در حال حاضر استراتژی جبهه مقاومت در بحران سوریه به صورت موارد زیر است:

- افزایش گروه‌های شبه‌نظامی، هم‌فکر و هم‌پیمان در کشورهای سوریه و عراق بر پایه مدل بسیج ایران، که این مساله خود به جبهه مقاومت و در رأس آن ایران و حزب‌الله این امکان را می‌دهد تا پس از دوران بشار اسد نیز به اعمال نفوذ و قدرت خود در این کشور پردازند.
- دامن زدن به نفرت اعراب از آمریکا و رژیم اشغالگر قدس در قبال بحران سوریه.
- استفاده از تاکتیک پدافند غیرعامل در سوریه در جهت تقویت مواضع دفاعی این کشور، یکی از اقدامات حمایت از پول ملی سوریه و کمک مالی به سوریه و تا سیس ساخت‌های زیربنایی در آن کشور است.
- افزایش روابط اقتصادی و سیاسی و ارتقاء پیوندهای استراتژیک میان جبهه مقاومت و روسیه به‌خصوص در منطقه خاورمیانه برای تقویت جناح‌های مقابل آمریکا و امتیاز گیری از کشورهای بلوک شرق.

۵. تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق

۵.۱. سنجش آمار توصیفی

آمار توصیفی تحقیق حاضر به دو بخش دستاوردهای حزب‌الله لبنان در جنگ داخلی سوریه و جایگاه حزب‌الله لبنان در اهداف منطقه‌ای ایران می‌پردازد.

۵.۱.۱. دستاوردهای حزب‌الله لبنان در جنگ داخلی سوریه

در جهت تجزیه و تحلیل پرسش‌های آمار توصیفی دستاوردهای حزب‌الله لبنان در جنگ داخلی سوریه، ابتدا پرسش‌ها از یکدیگر تفکیک گردید و سپس در نرم‌افزار SPSS عملیات کدگذاری انجام گرفت، کدگذاری به‌صورت طیف لیکرت، اعداد ۱ تا ۵ ثبت گردید و پس از آن داده‌های پرسشنامه‌ها در محیط نرم‌افزار و در قسمت Data view ثبت گردید، پس از آن با استفاده از دستور frequencies میانگین هر یک از سوال‌ها و طبقه‌بندی آن‌ها در یک جدول کلی ثبت گردید که نتایج آن به‌صورت زیر می‌باشد:

جدول ۲. آمار توصیفی دستاوردهای حزب‌الله لبنان در جنگ داخلی سوریه

ردیف	نام شاخص	گروه‌ها	میانگین هر شاخص	میانگین کلی شاخص
۱	دستاوردهای نظامی	پیروزی در جنگ‌های متوالی در جنگ داخلی سوریه نظیر جنگ القصر، الخالدین و.. آزادسازی مناطق تحت اشغال داعش	۴,۷۴	۴,۲۳
۲		فلج کردن قدرت کشورهای حامی داعش	۳,۶۲	
۳		افزایش بازدارندگی جبهه مقاومت در مقابل رژیم صهیونیستی	۴,۴۳	
۴		افزایش بازدارندگی جبهه مقاومت در مقابل عربستان سعودی	۴,۷۷	

ردیف	نام شاخص	گویه‌ها	میانگین هر شاخص	میانگین کلی شاخص
۵		افزایش بازدارندگی جبهه مقاومت در مقابل آمریکا	۴,۰۲	۴,۵۸
۶		توسعه توانمندی‌های هجومی	۳,۰۲	
۷		افزایش تجارب نظامی نیروهای حزب‌الله در جنگ‌های داخلی	۴,۴۲	
۸		بهبود ساختار نظامی و تشکیلات حزب‌الله لبنان با شناخت نقاط ضعف این کشور در مواجهه با دشمنان	۴,۸۵	
۹	دستاوردهای راهبردی	جلوگیری از تبدیل سوریه به پایگاه‌های نظامی - اطلاعاتی آمریکا	۴,۸۹	۴,۵۸
۱۰		جلوگیری از تغییر رژیم سوریه و افزایش نفوذ صهیونیسم	۴,۷۴	
۱۱		جلوگیری از تغییر رژیم سوریه و افزایش نفوذ عربستان سعودی	۴,۳۱	
۱۲		جلوگیری از تبدیل سوریه به پایگاه‌های تکفیری‌ها از مناطق مختلف جهان	۴,۱۷	
۱۳		جلوگیری از بهره‌برداری رژیم صهیونیستی از جنگ در سوریه	۳,۵۲	
۱۴		جلوگیری از قطع مرتبط بین محور مقاومت از طریق شکست سوریه و سرنگونی نظام حاکم	۴,۹۷	
۱۵		ناکام گذاشتن تلاش‌های رژیم اشغالگر قدس برای تبدیل منطقه جولان به خاک رژیم اشغالگر قدس	۴,۸۵	
۱۶		تبدیل حزب‌الله به یک قدرت تأثیرگذار در سطح منطقه‌ای	۴,۶۴	
۱۷		تقویت مشارک‌های نظامی - سیاسی حزب‌الله با متحدان جبهه مقاومت	۴,۵۵	
۱۸	کاهش احتمال جنگ داخلی در لبنان	دوری سایه جنگ از لبنان با پیش گرفتن بر تهدیدات تکفیری‌ها و تروریست‌ها	۴,۳۴	۲,۶۳
۱۹		جلوگیری از تأثیرگذاری بحران سوریه بر لبنان و مانع از بروز جنگ داخلی در کشور	۲,۲۱	
۲۰		حفظ حاکمیت ملی و وحدت اراضی لبنان	۳,۶۲	
۲۱		ناکام گذاشتن نقشه تجزیه لبنان که هدف برخی کشورهای منطقه بوده است.	۱,۳۲	
۲۲		کاهش عملیات موشکی علیه لبنان	۱,۶۷	

Source: Authors

نمودار ۱. امار توصیفی امار توصیفی دستاوردهای حزب‌الله لبنان در جنگ داخلی سوریه

Source: Authors

بر اساس آمار و اطلاعات نمودار ۱، نتایج نشان می‌دهد که در زمینه دستاوردهای حزب‌الله لبنان در جنگ داخلی سوریه، در مجموع دستاوردهای راهبردی بیش از دستاوردهای نظامی و کاهش احتمال جنگ داخلی در لبنان در میان کلیه دستاوردهای این سازمان در جنگ داخلی سوریه بوده است. در زمینه دستاوردهای راهبردی عواملی نظیر (جلوگیری از تبدیل سوریه به پایگاه‌های نظامی - اطلاعاتی آمریکا، جلوگیری از قطع مرتبط بین محور مقاومت و ناکام گذاشتن تلاش‌های رژیم اشغالگر قدس برای تبدیل منطقه جولان به خاک رژیم اشغالگر قدس) بیشترین تأثیرات را داشتند. پس از دستاوردهای راهبردی، دستاوردهای نظامی حزب‌الله لبنان در زمینه‌های (بهبود ساختار نظامی و تشکیلات حزب‌الله لبنان، افزایش بازدارندگی جبهه مقاومت در مقابل عربستان سعودی و پیروزی در جنگ‌های متوالی در جنگ داخلی سوریه) بیشترین تأثیرات را در زمینه دستاوردهای حزب‌الله در جنگ داخلی سوریه ایفا نموده است و در نهایت نتایج نشان می‌دهد که نقش آفرینی حزب‌الله لبنان در جنگ داخلی سوریه در زمینه کاهش احتمال جنگ داخلی در لبنان به‌عنوان دستاورد محسوب نمی‌شود و گویه‌هایی نظیر نشان داد که دستاوردهای حزب‌الله نتوانسته احتمال جنگ داخلی را در لبنان کاهش دهد. در مجموع این چنین به نظر می‌رسد که حزب‌الله لبنان در جریان جنگ داخلی سوریه، دستاوردهای راهبردی و نظامی مهمی در این زمینه به دست آورده است.

۵. ۱. ۲. جایگاه حزب‌الله لبنان در اهداف منطقه‌ای ایران

آمار توصیفی جایگاه حزب‌الله لبنان در اهداف منطقه‌ای ایران بر مبنای شاخص‌های مقابله با تهدیدات امنیتی ایران و جبهه مقاومت و تأثیرات حزب‌الله در ارتقاء جایگاه ایران در منطقه خاورمیانه به‌صورت جدول ۳ به‌دست آمده است.

جدول ۳. آمار توصیفی جایگاه حزب‌الله لبنان در اهداف منطقه‌ای ایران

ردیف	نام شاخص	گویه‌ها	میانگین هر شاخص	میانگین کلی شاخص
۱	مقابله با تهدیدات امنیتی ایران و جبهه مقاومت	اثرگذاری حزب‌الله لبنان در جنگ داخلی سوریه	۴,۶۴	۴,۳۶
۲		اثرگذاری حزب‌الله لبنان در مقابله با رژیم اشغالگر قدس	۴,۸۹	
۳		اثرگذاری حزب‌الله لبنان در شکست گروهک تروریستی داعش	۴,۲۳	
۴		اثرگذاری حزب‌الله لبنان در مقابله بانفوذ آمریکا در لبنان	۳,۲۲	
۵		اثرگذاری حزب‌الله لبنان در مقابله بانفوذ آمریکا در سوریه	۴,۵۱	
۶		اثرگذاری حزب‌الله لبنان در مقابله بانفوذهای ایدئولوژیک عربستان	۴,۶۷	
۷		اثرگذاری حزب‌الله لبنان در مقابله بانفوذ سیاسی عربستان سعودی	۴,۳۴	
۸		انزوای استراتژیک عربستان سعودی در منطقه خاورمیانه	۴,۸۵	
۹		انزوای استراتژیک رژیم صهیونیستی در منطقه خاورمیانه	۴,۷۲	
۱۰		انزوای استراتژیک ایالات متحده در منطقه خاورمیانه	۳,۵۸	

ردیف	نام شاخص	گویه‌ها	میانگین هر شاخص	میانگین کلی شاخص
۱۱	تأثیرات حزب الله در ارتقاء جایگاه ایران در منطقه خاورمیانه	اثرگذاری حزب الله لبنان در جهت ارتقاء امنیت ملی ایران	۴,۷۲	۴,۵۳
۱۲		اثرگذاری حزب الله لبنان در جهت افزایش وزن ژئوپلیتیکی ایران	۴,۳۶	
۱۳		اثرگذاری حزب الله لبنان در جهت افزایش توان‌های دفاعی ایران	۴,۵۹	
۱۴		اثرگذاری حزب الله لبنان در جهت افزایش نفوذ منطقه‌ای ایران	۴,۵۵	
۱۵		اثرگذاری حزب الله لبنان در جهت افزایش قدرت ایران علیه رژیم اشغالگر قدس	۴,۹۶	
۱۶		اثرگذاری حزب الله لبنان در جهت موازنه قدرت به نفع ایران در بحران‌های خاورمیانه	۴,۰۲	
۱۷	ابعاد سیاسی	اثرگذاری حزب الله لبنان در جهت افزایش هویت بخشی به جنبش شیعه در خاورمیانه	۳,۷۵	۳,۴۵
۱۸		اثرگذاری حزب الله لبنان در جهت ارتقاء سیاست‌های خارجی ایران خاورمیانه	۳,۰۳	
۱۹		اثرگذاری حزب الله لبنان در جهت افزایش نفوذ ایدئولوژیک ایران در خاورمیانه	۳,۹۶	
۲۰		اثرگذاری حزب الله لبنان در جهت مقابله با تفکر تروریسم در سطح خاورمیانه	۲,۸۵	
۲۱		اثرگذاری حزب الله لبنان در جهت ارتقاء دیپلماسی میان کشورهای حوزه مقاومت	۳,۶۷	
۲۲	ابعاد اجتماعی و فرهنگی	اثرگذاری حزب الله لبنان در راستای افزایش مشروعیت نظام جمهوری اسلامی ایران در منطقه خاورمیانه	۳,۶	۳,۲۲
۲۳		اثرگذاری حزب الله لبنان در راستای افزایش استکبارستیزی نظام جمهوری اسلامی ایران در منطقه خاورمیانه	۳,۹۴	
۲۴		اثرگذاری حزب الله لبنان در راستای ارزش‌های مذهبی و شیعی در سطح خاورمیانه	۲,۹۵	
۲۵		اثرگذاری حزب الله لبنان در راستای ارزش‌های دینی همسو بانفوذ جمهوری اسلامی ایران در منطقه خاورمیانه	۲,۶۱	
۲۶		اثرگذاری حزب الله لبنان در راستای صدور انقلاب جمهوری اسلامی در منطقه خاورمیانه	۳,۰۲	
۲۷		تأثیرات حزب الله لبنان در جهت نمایش شعارهای انقلاب اسلامی ایران در سطح منطقه‌ای خاورمیانه	۳,۲۵	

Source: Authors

بر اساس داده‌های حاضر نتایج نشان می‌دهد که درزمینه جایگاه حزب الله لبنان در اهداف منطقه‌ای ایران، تأثیرات حزب الله در ارتقاء جایگاه ایران در منطقه خاورمیانه تأثیرپذیری بیشتری نسبت به مقابله با تهدیدات امنیتی ایران و جبهه دارا می‌باشد. و در این میان در مجموع عوامل زیر بیشترین تأثیرات را درزمینه جایگاه حزب الله لبنان در اهداف منطقه‌ای ایران ایفا می‌کنند:

- اثرگذاری حزب الله لبنان در مقابله با رژیم اشغالگر قدس
- انزوای استراتژیک عربستان سعودی در منطقه خاورمیانه
- اثرگذاری حزب الله لبنان در جهت افزایش قدرت ایران علیه رژیم اشغالگر قدس

• اثرگذاری حزب‌الله لبنان در جهت ارتقاء امنیت ملی ایران

۲.۵. آمار استنباطی

در راستای تحلیل آمار استنباطی تحقیق حاضر، در راستای دستاوردهای حزب‌الله لبنان در جنگ داخلی سوریه و جایگاه حزب‌الله لبنان در اهداف منطقه‌ای ایران از آزمون بینومال تست استفاده شده است. رویکرد Binomial Test یک نسبت مشاهده شده از موارد را با نسبت مورد انتظار تحت یک توزیع دو جمله‌ای با یک پارامتر احتمالی مشخص مقایسه می‌نماید. نسبت مشاهده شده یا با تعداد مواردی که اولین مقدار یک متغیر دو مقوله‌ای (dichotomous) را دارا است تعریف می‌شود یا با تعداد موارد در یک نقطه برش داده شده یا پائینی تر، در یک متغیر کمی. در حالت پیش فرض، پارامتر احتمالی برای هر دو گروه برابر ۰,۵ می‌باشد، اگرچه ممکن است تغییر نماید.

$$P(X = x) = \binom{n}{x} p^x (1 - p)^{n-x}, \quad x = 0, 1, \dots, n$$

۲.۵.۱. آمار استنباطی دستاوردهای حزب‌الله لبنان در جنگ داخلی سوریه

در راستای دستاوردهای حزب‌الله لبنان در جنگ داخلی سوریه، بر اساس آزمون بینومال تست و در نرم‌افزار spss از مجموع گویه‌های حاضر، تعداد ۲۲ گویه در ۳ شاخص مورد ارزیابی قرار گرفتند.

جدول ۴. آمار استنباطی دستاوردهای حزب‌الله لبنان در جنگ داخلی سوریه

شاخص‌ها		Category	N	Observed Prop.	Test Prop.	Exact Sig. (1-tailed)
دستاوردهای راهبردی	Group 1	<= 3	5	.1	.6	.000 ^a
	Group 2	> 3	35	.9		
	Total		40	1.0		
دستاوردهای نظامی	Group 1	<= 3	6	.2	.6	.000 ^a
	Group 2	> 3	34	.8		
	Total		40	1.0		
کاهش احتمال جنگ داخلی در لبنان	Group 1	<= 3	22	.5	.6	.101 ^a
	Group 2	> 3	18	.5		
	Total		40	1.0		

Source: Authors

دستاوردهای راهبردی: در زمینه حاضر، در مجموع ۴۰ نفر، تعداد ۵ نفر معادل ۱۰٪ مخالف دستاوردهای راهبردی بوده‌اند و تعداد ۳۵ نفر معادل ۹۰٪ موافق دستاوردهای راهبردی حزب‌الله لبنان در جریان جنگ داخلی سوریه بوده‌اند.

دستاوردهای نظامی: درزمینه حاضر، در مجموع ۴۰ نفر، تعداد ۶ نفر معادل ۲۰٪ مخالف دستاوردهای نظامی بوده‌اند و تعداد ۳۴ نفر معادل ۸۰٪ موافق دستاوردهای نظامی حزب‌الله لبنان در جریان جنگ داخلی سوریه بوده‌اند. کاهش احتمال جنگ داخلی در لبنان: درزمینه حاضر، در مجموع ۴۰ نفر، تعداد ۲۲ نفر معادل ۵۰٪ مخالف تأثیرات حزب‌الله لبنان از بحران سوریه درزمینه کاهش احتمال جنگ داخلی در لبنان بوده‌اند و تعداد ۱۸ نفر معادل ۵۰٪ موافق کاهش احتمال جنگ داخلی در لبنان بوده‌اند در مجموع با توجه به اینکه درزمینه حاضر، تعداد مخالفین بیشتر از موافقین بوده است و با توجه به این نکته که سطح معناداری SIG در متغیر حاضر کوچک‌تر از ضریب α یعنی ۰,۰۵ شده است، پس از این رو متغیر حاضر در سطح ۹۵٪ معنادار نمی‌باشد.

در نتیجه‌گیری کلی درزمینه دستاوردهای حزب‌الله لبنان در جنگ داخلی سوریه این چنین به نظر می‌رسد که حزب‌الله لبنان در بحران سوریه، شامل دستاوردهای راهبردی و نظامی بوده و مبارزه‌ها و دستاوردهای این سازمان در کاهش احتمال جنگ داخلی در لبنان مثر ثمر نخواهد بود.

۵.۲.۲. آمار استنباطی جایگاه حزب‌الله لبنان در اهداف منطقه‌ای ایران

در راستای ارزیابی جایگاه حزب‌الله لبنان در اهداف منطقه‌ای ایران، بر اساس آزمون بینومال تست و در نرم‌افزار spss از مجموع گویه‌های حاضر، تعداد ۱۶ گویه در ۲ شاخص مورد ارزیابی قرار گرفتند.

جدول ۴. آمار استنباطی جایگاه حزب‌الله لبنان در اهداف منطقه‌ای ایران

Binomial Test						
	Category	N	Observed Prop.	Test Prop.	Exact Sig. (1-tailed)	
مقابله با تهدیدات امنیتی ایران و جبهه مقاومت	Group 1	<= 3	4	.1	.6	.000 ^a
	Group 2	> 3	36	.9		
	Total		40	1.0		
تأثیرات حزب‌الله در ارتقاء جایگاه ایران در منطقه خاورمیانه	Group 1	<= 3	5	.۱	.6	.000 ^a
	Group 2	> 3	34	.۹		
	Total		39	1.0		
ابعاد سیاسی	Group 1	<= 3	9	.2	.6	.000 ^a
	Group 2	> 3	31	.8		
	Total		40	1.0		
ابعاد فرهنگی و اجتماعی	Group 1	<= 3	15	.3	.6	.000 ^a
	Group 2	> 3	25	.7		
	Total		40	1.0		

a. Alternative hypothesis states that the proportion of cases in the first group <.6.

مقابله با تهدیدات امنیتی ایران و جبهه مقاومت: در زمینه حاضر، در مجموع ۴۰ نفر، تعداد ۴ نفر معادل ۱۰٪ مخالف مقابله با تهدیدات امنیتی ایران و جبهه مقاومت توسط حزب‌الله بوده‌اند و تعداد ۳۶ نفر معادل ۹۰٪ موافق مقابله با تهدیدات امنیتی ایران و جبهه مقاومت توسط حزب‌الله لبنان بوده‌اند.

تأثیرات حزب‌الله در ارتقاء جایگاه سیاسی ایران در منطقه خاورمیانه: در زمینه حاضر، در مجموع ۳۹ نفر، تعداد ۶ نفر معادل ۱۰٪ مخالف تأثیرات حزب‌الله در ارتقاء جایگاه ایران در منطقه خاورمیانه توسط حزب‌الله لبنان بوده‌اند و تعداد ۳۴ نفر معادل ۹۰٪ موافق تأثیرات حزب‌الله در ارتقاء جایگاه ایران در منطقه خاورمیانه بوده‌اند.

تأثیرات حزب‌الله در ارتقاء جایگاه اقتصادی ایران در منطقه خاورمیانه: در زمینه حاضر، در مجموع ۴۰ نفر، تعداد ۹ نفر معادل ۲۰٪ مخالف تأثیرات حزب‌الله ارتقاء جایگاه اقتصادی ایران در منطقه خاورمیانه بوده‌اند و تعداد ۳۱ نفر معادل ۸۰٪ موافق نقش حزب‌الله ارتقاء جایگاه اقتصادی ایران در منطقه خاورمیانه بوده‌اند.

تأثیرات حزب‌الله در ارتقاء جایگاه اجتماعی و فرهنگی ایران در منطقه خاورمیانه: در زمینه حاضر، در مجموع ۴۰ نفر، تعداد ۱۵ نفر معادل ۳۰٪ مخالف تأثیرات حزب‌الله در ارتقاء جایگاه اجتماعی و فرهنگی ایران در منطقه خاورمیانه توسط حزب‌الله لبنان بوده‌اند و تعداد ۲۵ نفر معادل ۷۰٪ موافق تأثیرات حزب‌الله در ارتقاء جایگاه اجتماعی و فرهنگی ایران در منطقه خاورمیانه بوده‌اند.

در توضیحات تکمیلی دستاوردهای حزب‌الله لبنان در جنگ داخلی سوریه شامل می‌بایست اضافه گردد که حزب‌الله لبنان جنگ داخلی سوریه که از آن در نظرات مقام معظم رهبری به‌عنوان یکی از فتنه‌های صهیونیستی یاد می‌شود، ملاحظات و تغییرات ژئوپلیتیکی جدیدی را در سطح خاورمیانه ایجاد کرد و این بحران به تدریج صحنه جدیدی را پیش روی جنبش‌های نیروهای مقاومت نظیر حزب‌الله لبنان قرار داد. بحران سوریه همچنین فضای ژئوپلیتیکی کشور لبنان (به‌عنوان یک کشور همسایه) و منافع امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران را با چالش‌هایی مواجه کرد که به دنبال آن حزب‌الله لبنان به‌عنوان یکی از مهم‌ترین متحدان استراتژیک ایران، نقش آفرینی‌های مؤثری را در جریان جنگ داخلی سوریه اجرا نمود. از نمونه‌های بارز دستاوردهای حزب‌الله لبنان در بحران سوریه می‌توان به پیروزی‌های متعدد و چشم‌گیر این گروه در نبرد القصیر، آزادسازی شهر حلب، درگیری‌های دیرالزور (۲۰۱۴-۲۰۱۱) و شکست محاصره حمص از اشغال ارتش آزادی بخش سوریه و نبرد حلب در مقابل نیروهای ارتش تروریست آمریکایی، ترکیه و جبهه النصره اشاره کرد.

۶. نتیجه‌گیری

همواره در معادلات ژئوپلیتیک منطقه‌ای، از سوریه به‌عنوان بازوی مقاومت و مهم‌ترین متحد استراتژیک ایران و حزب‌الله لبنان در منطقه یاد می‌شود و با آغاز ناآرامی‌ها در این کشور ایران به انحاء مختلف تلاش کرد از بحرانی‌تر شدن

وضعیت این کشور جلوگیری نماید. اما به تدریج پیوند خوردن مساله سوریه با رقابت‌های منطقه‌ای سبب گردید که بحران و درگیری‌ها در این کشور به ابعاد ملی، منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای تبدیل شود و به این منظور بازیگران منطقه‌ای هرکدام به شیوه و به نوع خود درگیر بحران سوریه شدند. با توجه به حساسیت موضوع سوریه و این مساله که سوریه در مرکز محور مقاومت و همواره از حامیان گروه‌های جهادی نظیر حماس و جهاد اسلامی فلسطین و حزب‌الله لبنان در مقابل رژیم صهیونیستی بوده است، سبب گشت که افزایش مداخله‌ها و درگیری‌های قدرت‌های فرا منطقه‌ای و منطقه‌ای در سوریه، گروه‌های نیابتی و مورد حمایت ایران را در این جبهه به همراه داشته باشد. در این میان پیروزی‌های حزب‌الله لبنان به‌ویژه در جنگ‌های القصیر و الخالدین و تصرف شهرهای مهم سوریه از اشغال داعش، دستاوردهای گوناگونی را برای حزب‌الله لبنان و جنبش مقاومت در پی داشت. و مساله حاضر از این جنبه دارای اهمیت است که ورود حزب‌الله به جنگ داخلی سوریه، توانسته است نقش خود را به‌عنوان یک بازیگر غیردولتی و یک قدرت نوظهور در منطقه خاورمیانه به‌خوبی ایفا کند و علاوه بر تأثیرگذاری بر محیط داخلی خاورمیانه، دستاوردهایی را در تمامی ابعاد راهبردی، نظامی و دستاوردهای ملی در لبنان به همراه داشته باشد. علاوه بر مسائل مذکور، مداخله حزب‌الله لبنان در سوریه، به تقویت روابط محور مقاومت و افزایش قدرت این جبهه منجر شد که در نهایت تمامی این دستاوردها بر اهداف منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران و هارمونی رژیم صهیونیستی و ایالات متحده آمریکا در منطقه خاورمیانه تأثیرگذار بوده است. درعین حال اقدامات حزب‌الله لبنان و جمهوری اسلامی ایران در جنگ داخلی سوریه با پیامدهای منفی نیز همراه بود که از مهم‌ترین این عوامل می‌توان به مخالفت مقامات کشور لبنان با حضور حزب‌الله لبنان در بحران سوریه، کاهش مشروعیت داخلی حزب‌الله و ترس مردم لبنان از کشیده شدن آتش‌های جنگ سوریه به اراضی داخلی لبنان و حضور تعدادی از گروهک‌های تروریستی داعش به داخل خاک لبنان اشاره کرد و در همین راستا دخالت‌های ایران در سوریه نیز افزایش تعداد شهدای مدافع حرم، مخالفت‌های مردمی و مخارج اقتصادی این بحران برای جمهوری اسلامی ایران را در پی داشته است. با توجه به اهمیت موضوع، از این‌رو پژوهش حاضر به تحلیل نقش حزب‌الله لبنان در اهداف منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر جنگ داخلی سوریه پرداخته است. در این راستا تعداد ۲ متغیر در ۷ شاخص مورد تبیین قرار گرفت. در این زمینه در ابتدا دستاوردهای حزب‌الله لبنان در جنگ داخلی سوریه مورد مطالعه قرار گرفت که در این زمینه نتایج نشان داد در زمینه دستاوردهای حزب‌الله لبنان در جنگ داخلی سوریه، در مجموع دستاوردهای راهبردی بیش از دستاوردهای نظامی و کاهش احتمال جنگ داخلی در لبنان در میان کلیه دستاوردهای این سازمان در جنگ داخلی سوریه اثرگذار بوده است. در زمینه دستاوردهای راهبردی عواملی نظیر (جلوگیری از تبدیل سوریه به پایگاه‌های نظامی - اطلاعاتی آمریکا، جلوگیری از قطع مرتبط بین محور مقاومت و ناکام گذاشتن تلاش‌های رژیم اشغالگر قدس برای تبدیل منطقه جولان به خاک رژیم اشغالگر قدس) بیشترین تأثیرات را داشتند. پس از آن، دستاوردهای نظامی حزب‌الله لبنان بیشترین تأثیرات را در زمینه

دستاوردهای حزب‌الله در جنگ داخلی سوریه ایفا نموده است و در نهایت در این زمینه نتایج نشان می‌دهد که نقش‌آفرینی حزب‌الله لبنان در جنگ داخلی سوریه در زمینه کاهش احتمال جنگ داخلی در لبنان بی‌تأثیر بوده است و پیروزی‌های حزب‌الله در بحران سوریه نتوانسته است بر کاهش جنگ داخلی در لبنان اثرگذار واقع شود. در نهایت تبیین جایگاه حزب‌الله لبنان در اهداف منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران مورد ارزیابی قرار گرفت که در این زمینه نتایج نشان داد که در مجموع به‌طور مستقیم نقش‌آفرینی‌های حزب‌الله لبنان در جنگ داخلی سوریه، بر ارتقاء جایگاه نظامی، سیاسی و اجتماعی-فرهنگی ایران در منطقه خاورمیانه و مقابله با تهدیدات امنیتی ایران و جبهه مقاومت دارای تأثیرگذار زیاده بوده است.

کتابنامه

1. Abbasi, M., & Sadeghi, H., (2013). The effect of American and French policies on the relations between the Islamic Republic of Iran and Lebanon (case study: 33-day war). *Foreign Policy Quarterly*, 26(1), 185-164. [In persian]
2. Abdul Hameed, M., (2015). *Inventing a People and Dismantling Another, Factors of Strength and Resistance - Weakness and Submission*. First Edition: August 2015 [In Arabic].
3. Abutaleb, S., (2008). *The effects of the 33day war on the position of two Shia organizations (Hezbollah and Amal) in the political power structure of Lebanon*. master's thesis, Department of Political Science, Faculty of Humanities, Islamic Azad University, North Tehran Branch. [In persian]
4. Ahmadian, H., mohseni, P., (2020). Iran's Syria Strategy: The Evolution of Deterrence. *International Affairs* 95: 2 (2019) 341-364.
5. Amidror, Y., (2015). *Israeli Strategic Challenges and Opportunities in the New Year*. Begin-Sadat Center for Strategic Studies, Perspectives Paper 307, September 16, 2015a.
6. Bagheri Dolatabadi, A., & Beigi, M., (2019). Iran's Islamic Revolution and its effects on the soft power components of Lebanon's Hezbollah. *History, Politics and Media Research Quarterly*, 10(2), 13-36. [In persian]
7. Balanche, F., (2018). *Sectarianism in Syria's Civil War*. U.S., Washington: The Washington Institute for Near East Policy.
8. Barnett M.N., & Levy J.S., (1991). Domestic sources of alliances and alignments: the case of Egypt, 1962-73. *International Organization*, 45(3).
9. Behfar, Sh., (2011). *The influence of Islamic ideology in changing the role and position of the Middle East in the field of international interactions*. Master's thesis, Department of Political Science, Faculty of Law and Political Science, Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran. [In persian]
10. Ben-Yishai, R., (2015). Assad and Hezbollah Are Taking Advantage of Rebels' Weakness. *Ynetnews*, February 13, 2015.
11. Bienkowski, P., & Alan Ralph, M. (2000). *Dictionary of the ancient Near East*. University of Pennsylvania Press. p. 178. ISBN 978-0-8122-35579
12. Bouzidi, A.R., (2015). *US-Russian competition in the Middle East, a case study of the Syrian crisis 2010-2014*. a supplementary note for obtaining a master's degree in political science,

- Faculty of Law and Political Science, Department of Political Science, academic year, 2015[In arabic].
13. Caroline D., (2019). L'exception Syrienne: Entre modernisation et résistance [The Syrian exception: between modernization and resistance] (Paris: La Decou - verte, 2009).
  14. Daher, A., (2015). Hezbollah and the Syrian Conflict. *Middle east institute*, <https://www.mei.edu/publications/hezbollah-and-syrian-conflict>.
  15. Darrag, F., (2010). *Identity, Culture, Politics. A Reading of the Palestinian Case. Amman: Azna for publishing and distribution*. [In Arabic].
  16. Echeverri-Gent, J., April H., & Ganczak, K., (2015). *Economic Interdependence and Strategic Interest: China, India, and the United States in the New Global Order*, Retrieved from: <http://politics.virginia.edu/johnecheverrigent/wp-content/uploads/sites/5/2016/01/Economic-Interdependence-and-Strategic-Interest-China-India-and-the-United-States-in-the-New-Global-Order.pdf>
  17. Erdbrink, T., Chan, S., & Sanger, D.E. (2016). After a U.S. Shift, Iran Has a Seat at Talks on War in Syria. *New York Times*, October 28, 2015.
  18. Hosseini, M.A., (2014). *The impact of Lebanon's incomplete state-building process on tension in relations with Israel since 2000*. Master's thesis, Department of Political Science, Faculty of Humanities, Mofid University[In Persian].
  19. Johnson, Anna (2006). Lebanon: Tourism Depends on Stability. Archived from the original on 13 January 2012. Retrieved 31 October 2006
  20. Kizilkaya, z., (2020). *The changing ideology of Hezbollah*. Cham, Switzerland, Palgrave Macmillan, ISBN 978-3-030-348465
  21. Kohkan, A., & Jijiri, S., (2013). Syrian crisis and Saudi Arabia's regional policy (2011-2014), *strategic policy research*, third year, number 10.[In Persian].
  22. Kohkan, Alireza, Jijiri, Saeed, 2013, Syrian crisis and Saudi Arabia's regional policy (2011-2014), *strategic policy research*, third year, number 10, fall. [In Persian].
  23. Lina Khatib, D.M., & Alshaer, A. (2014). *The Hizbullah Phenomenon: Politics and Communication*. London: Hurst.
  24. Maltzahn, N., (2013). *The Syria-Iran Axis, Cultural Diplomacy and International Relations in The Middle East*. London: I.B. Tauris & co Ltd.
  25. Mario A.Z., (2014). *Hezbollah's Last-Ditch Battle*. *Carnegie Endowment for International Peace*. 2 April 2014, <http://carnegie-mec.org/2014/04/02/hezbollah-s-last-ditch-battle/h6sc>.
  26. Mirzaei, N., (2013). *Examining the visa status of tourists entering Iran compared to Middle Eastern countries*. Master's Thesis, Department of Political Geography, Faculty of Humanities, Islamic Azad University, Tehran Science and Research Unit. [In Persian]
  27. Nassief, I., (2014). The campaign for Homs and Aleppo, the Assad regime's strategy in 2013. *Journal of Asian Security and International Affairs*, 7(1), 101-123.
  28. Naylor, H., (2015). Lebanon's once-Mighty Hezbollah Is Facing Attacks in Syria—and Also at Home. *Washington Post*, October 28, 2014.
  29. Pollack, N., (2015). *Hezbollah and Israel Are Upping the Ante*. Washington: Washington Institute for Near East Policy.
  30. Rajabi, S., (2013). Analysis of Syria's position and strategic role. *Regional and international relations Quarterly*, 10(34)[In Persian].
  31. Richards, A., Michael C., (2015). "Iran as a Strategic Threat to the U.S. in the Middle East and Its Impact on U.S. Policy in the Region" (2015). MSU Graduate Theses. 1502.

- <https://bearworks.missouristate.edu/theses/1502>
32. Rouhani, H., (2010). *Introduction to Islamic countries*. Strategic Research Center Publications [In Persian].
  33. Rouhani, Hassan, 1388, Familiarity with Islamic countries, Tehran: Mashaar Publications, first volume [In Persian].
  34. Shahriari, M.A., Shafiei, I., & Waez, N., (2015). *Examining the approach of the Islamic Republic of Iran in Syria (within the framework of game theory)*. International Political Research Quarterly, Shahreza Islamic Azad University, No27 [In Persian].
  35. Sutherlin, J., (2013). The syria dilemma: a u.s led invasion or a u.n. sponsored resolution. *journal of international humanities and social science*, 13. [In Persian].
  36. "U.S. Policy in the Region" (2015). MSU Graduate Theses. 1502.
  37. Walt, S.M., (2009). Alliances in a Unipolar World, *World Politics*, 61(1).
  38. Zhaoying, H., & Khan, A., (2020). Iran-Hezbollah Alliance Reconsidered: What Contributes to the Survival of State-Proxy Alliance?. *Journal of Asian Security and International Affairs*, 7(1).